

LOGARİTMA – 1

(ÜSTEL FONKSİYON – LOGARİTMA FONKSİYONU)

LOGARİTMA

$a^b=c$ eşitliğini düşünelim.

Mümkün olan durumlarda;

Durum 1: a ve b biliniyorsa c üs alma işlemiyle bulunabilir. Örneğin $2^5=c$ ise $c=32$ dir.

Durum 2: b ve c biliniyorsa a kök alma işlemiyle bulunabilir. Örneğin $a^2=7$ ise $a=\sqrt{7}$ dir.

Bu işlemleri daha önceden görmüştük.

Durum 3: a ve c biliniyorsa b logaritma alma işlemiyle bulunabilir. $2^b=7$ eşitliğinin çözümü logaritmayla $b=\log_2 7$ olarak elde edilir. (Bazı özel durumlarda logaritma işlemi yapmaya gerek kalmadan da çözüm bulunabilir. Örneğin $2^b=8$ gibi.)

SONUÇ

Logaritma daha önceden çözemediğimiz $a^x=b$ gibi denklemleri çözmenin aracıdır. Logaritma alma işlemi kabaca üs alma işleminin tersi olarak düşünülebilir. Logaritma alma işlemine başlamadan önce üstel fonksiyonları inceleyelim.

ÜSTEL FONKSİYON

$a \in \mathbb{R}^+ - \{1\}$ olmak üzere, $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x)=a^x$ fonksiyonuna üstel fonksiyon denir.

Örnek...1 :

$f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}^+$, $f(x)=2^x$ üstel fonksiyonu için $f(5)$ kaçtır?

32

Örnek...2 :

$f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}^+$, $f(x)=a^x$ üstel fonksiyonu için $f(5)=243$ tür. Buna göre, a kaçtır?

3

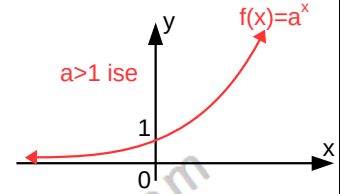
Örnek...3 :

$f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x)=2^x$ fonksiyonuna ait tabloyu doldurup oluşan ikililere göre grafiğini çiziniz?

x	-2	-1	0	1	2	3	4
y							

GENELLEME

$f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x)=a^x$ fonksiyonu $a > 1$ için artandır. Şekli inceleyiniz.

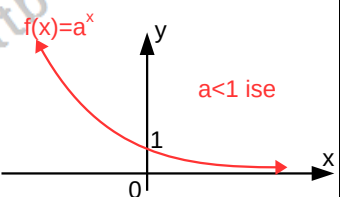
Örnek...4 :

$f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x)=(\frac{1}{2})^x$ fonksiyonuna ait tabloyu doldurup oluşan ikililere göre grafiğini çiziniz?

x	-2	-1	0	1	2	3	4
y							

GENELLEME

$f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}^+$, $f(x)=a^x$ fonksiyonu $0 < a < 1$ için azalandır. Şekli inceleyiniz.

LOGARİTMA – 1

(ÜSTEL FONKSİYON – LOGARİTMA FONKSİYONU)

ÖZET OLARAK

$a \in \mathbb{R}^+ - \{1\}$ $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x) = a^x$ üstel fonksiyonu;

1) $a > 1$ için artandır.

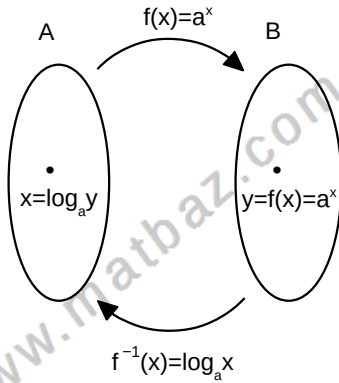
2) $0 < a < 1$ için azalandır.

3) Bire bir fonksiyondur.

4) Değer kümesi $\mathbb{R}^+$ alınırsa örtendir. Bundan dolayı $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}^+$, $f(x) = a^x$ için $f^{-1}(x)$ ters fonksiyonu tanımlıdır ve bu ters fonksiyona logaritma fonksiyonu denir.

LOGARİTMA FONKSİYONU

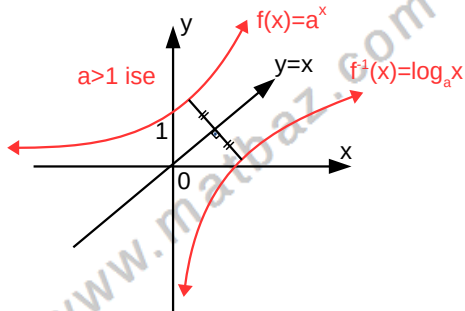
$f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}^+$, $f(x) = a^x$ fonksiyonunun ters fonksiyona sahip olduğunu biliyoruz. Söz konusu ters fonksiyona **logaritma** fonksiyonu denir ve $f: \mathbb{R}^+ \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x) = \log_a x$ ile gösterilir. Şekli inceleyiniz.

yukarıdaki eşlemeyi sembolik olarak $y = a^x \Leftrightarrow x = \log_a y$ olarak yazabiliriz.

Örneğin uygun şartlarda tanımlı $f(x) = 2^x$ ve $g(x) = \log_2 x$ fonksiyonları birbirlerinin tersleridir.

$f(x) = a^x$ ile $g(x) = \log_a x$ fonksiyonları birbirlerinin ters fonksiyonlarıdır. Bu fonksiyonların grafikleri $y = x$ doğrusuna göre simetriklerdir. Şekli inceleyiniz.

UYARI 1

1) $\log_a x$ ifadesi " a tabanında x in logaritması" diye okunur.

2) $\log_a x$ yazılışı a'nın hangi kuvveti x olur şeklinde yorumlanabilir.

Örneğin $\log_2 8$ ifadesinin eşitini bulmak için ya 2 sayısının hangi kuvveti 8 yapar diye düşünürüz ya da $\log_2 8 = x$ olsun diyerek logaritma ve üstel ifadeyi birbirine bağlayan $\log_a y = x \Leftrightarrow a^x = y$ eşitliğinden yola çıkar $2^x = 8$ denklemini mümkünse çözer ve x'i buluruz. (Daha sonra logaritma özelliklerini öğrendiğimizde farklı bir düşünüşle de sonuca gidebiliriz.)

Örnek...5 :

$\log_2 x = 4$ olduğuna göre, x kaçtır?

16

Örnek...6 :

$\log_5 3025$ kaçtır?

5

Örnek...7 :

$\log_k 9 = 2$ olduğuna göre, k kaçtır?

3

Örnek...8 :

$\log_2 (x+5) = 7$ olduğuna göre, x kaçtır?

123

Örnek...9 :

$\log_4 (16) = x$ olduğuna göre, x kaçtır?

2

Örnek...10 :

$\log_{\sqrt{2}} (8) = x$ olduğuna göre, x kaçtır?

6

LOGARİTMA – 1

(ÜSTEL FONKSİYON – LOGARİTMA FONKSİYONU)

Örnek...11 :

$\log_{\frac{1}{25}}(125)=x$ olduğuna göre, x kaçtır?

$$\frac{-3}{2}$$

Örnek...12 :

$\log_3 81=2x-3$ olduğuna göre, x kaçtır?

$$\frac{7}{2}$$

Örnek...13 :

$\log_3 1=\frac{2}{x}-3$ olduğuna göre, x kaçtır?

$$\frac{2}{3}$$

Örnek...14 :

$\log_5 \frac{x-1}{x-2}=-1$ olduğuna göre, x kaçtır?

$$\frac{3}{4}$$

Örnek...15 :

$\log_2 [3+2\log_3(x+1)]=1$ olduğuna göre, x kaçtır?

$$\frac{\sqrt{3}-3}{3}$$

Örnek...16 :

$4^{\frac{x}{3}-2}=128$ olduğuna göre, x kaçtır?

$$\frac{33}{2}$$

Örnek...17 :

$5^x=8$ olduğuna göre, x kaçtır?

$$\log_5 8$$

Örnek...18 :

$7^{x+2}=15$ olduğuna göre, x kaçtır?

$$\log_7(15)-2$$

Örnek...19 :

$6^{2x+5}-2=17$ olduğuna göre, x kaçtır?

$$\frac{\log_6(19)-5}{2}$$

Örnek...20 :

Uygun şartlarda $f(x)=5^{x+1}-2$ fonksiyonunun ters fonksiyonunu bulunuz?

$$f^{-1}(x)=\log_5(x+2)-1$$

Örnek...21 :

Uygun şartlarda $f(x)=3^{x-2}+4$ fonksiyonunun ters fonksiyonunu bulunuz?

$$f^{-1}(x)=\log_3(x-4)+2$$

LOGARİTMA – 1

(ÜSTEL FONKSİYON – LOGARİTMA FONKSİYONU)

Örnek...22 :

Uygun şartlarda $f(x)=7^{2x-3}+5$ fonksiyonu veriliyor. $f^{-1}(12)=?$

2

Örnek...23 :

$f:(3,\infty)\rightarrow\mathbb{R}$, $f(x)=\log_2(x-3)$
fonksiyonunun ters fonksiyonunu bulunuz?
 $f^{-1}(x)=2^x+3$

Örnek...24 :

$f:(-5,\infty)\rightarrow\mathbb{R}$, $f(x)=\log_2(x+5)-2$
fonksiyonunun ters fonksiyonunu bulunuz?
 $f^{-1}(x)=2^{x+2}-5$

Örnek...25 :

$f:(-3,\infty)\rightarrow\mathbb{R}$, $f(x)=\log_2(2x+6)-2$
fonksiyonu için $f^{-1}(4)=?$

29

UYARI 2

Tabanı 10 olan logaritma fonksiyonuna onluk (bayağı) logaritma fonksiyonu denir.

$f:\mathbb{R}\rightarrow\mathbb{R}^+$, $f(x)=\log_{10}x$ fonksiyonu $f(x)=\log x$ ile de gösterilebilir. (Yani taban belirtilmemişse 10 alınır)

Örnek...26 :

$\log 100=x$ ise x kaçtır?

2

Örnek...27 :

$\log(0,001)=2x+7$ ise x kaçtır?

-5

Tabloyu inceleyiniz.

x	$\left(1+\frac{1}{x}\right)^x$	x	$\left(1+\frac{1}{x}\right)^x$
1	2	-2	4
10	2,5937..	-10	2,8679.
10^2	2,7048..	-10^2	2,7319..
10^6	2,7182..	-10^6	2,7182..

Tabanı e (Euler sayısı) değeri 2,7182.. olan irrasyonel sayı olan logaritma fonksiyonuna doğal logaritma fonksiyonu denir ve $f:\mathbb{R}\rightarrow\mathbb{R}^+$, $f(x)=\log_e x=\ln x$ ile gösterilir.

Örnek...28 :

$\ln(\log x)=0$ ise x kaçtır?

10

Örnek...29 :

$f:(-\infty,\frac{4}{3})\rightarrow\mathbb{R}$, $f(x)=\ln(4-3x)-2$
fonksiyonunun ters fonksiyonunu bulunuz?

$$f^{-1}(x)=\frac{4-e^{x+2}}{3}$$

LOGARİTMA – 1

(ÜSTEL FONKSİYON – LOGARİTMA FONKSİYONU)

LOGARİTMA FONKSİYONUNUN EN GENİŞ TANIM KÜMESİ

Bir fonksiyon için en geniş tanım kümesi, fonksiyonun bağımsız değişkeninin (genelde x) seçilebileceği en büyük kümedir.

$f(x)=\log_{h(x)}g(x)$ fonksiyonun en geniş tanım kümesi

i) $g(x)>0$ ii) $h(x)>0$ iii) $h(x)\neq 1$

ifadelerini sağlayan x değerlerinin kümesidir.

Özetlersek, taban ve logaritması alınan sayı pozitif olmalı, taban pozitifken 1 olmamalıdır.

Örnek...30 :

$f(x)=\log_2(x-2)$ fonksiyonunun en geniş tanım kümesini bulunuz?

(2, ∞)

Örnek...31 :

$f(x)=\log_{x-5}(x+5)$ fonksiyonunun en geniş tanım kümesini bulunuz?

(-5,8) - {7}

Örnek...32 :

$f(x)=\log_x(x^2-8x+15)$ fonksiyonunun en geniş tanım kümesini bulunuz?

$\mathbb{R}-([3,5]\cup\{-1,0,1\})$

Örnek...33 :

$f(x)=\ln\left(\frac{x-2}{x^2-64}\right)$ fonksiyonunun en geniş tanım

kümesinde kaç tane negatif tam sayı vardır?

7 tane

{-7,-6,-5,...,-1}

Örnek...34 :

$f(x)=\log_{\sqrt{2}}(x^2-2x+m)$ fonksiyonunun en geniş tanım kümesi reel sayılar kümesi ise m nin en küçük tam sayı değeri kaçtır?

2

Örnek...35 :

$f(x)=\log_x(x^2+5x+m)$ fonksiyonunun en geniş tanım kümesi $\mathbb{R}-\{k\}$ kümesi ise m-k kaçtır?

$\frac{35}{4}$

LOGARİTMA – 1

(ÜSTEL FONKSİYON – LOGARİTMA FONKSİYONU)

DEĞERLENDİRME

- 1) $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}^+$, $f(x) = (a+2)^x$ üstel fonksiyonu için $f(3) = 1331$ dir. Buna göre, a kaçtır?

9

- 2) $\log_{\sqrt{5}}(125) = x$ ve $\log_2(x-2) = a$ ise x, a nın kaç katıdır?

3

- 3) $\log[8 + \log_2[3 + 2\log_3(x-1)]] = 1$ olduğuna göre, x kaçtır?

$\sqrt{3} + 1$

- 4) $7^{x+5} - 2 = 13$ olduğuna göre, x kaçtır?

$\log_7(15) - 5$

- 5) $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}^+$, $f(x) = 5^{3x+2} - 7$ fonksiyonunun ters fonksiyonunu bulunuz?

$$f^{-1}(x) = \frac{\log_5(x+7) - 2}{3}$$

- 6) $f: (-\frac{2}{5}, \infty) \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x) = \log_2(5x+2) + 7$ fonksiyonunun ters fonksiyonunu bulunuz?

$$f^{-1}(x) = \frac{2^{x-7} - 2}{5}$$

- 7) $f(x) = \log_{x^2-x+1}(x^2+6x+5)$ fonksiyonunun en geniş tanım kümesini bulunuz?

$$(-\infty, -5) \cup (-1, \infty) - \{0, 1\}$$

- 8) $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}^+$, $f(x) = 4e^{x-2} + 3$ fonksiyonunun ters fonksiyonunu bulunuz?

$$f^{-1}(x) = 2 + \ln\left(\frac{x-3}{4}\right)$$